

Klassikere i klasseværelset

Litteraturhistorisk læsning udgør et af kerneområderne inden for danskfaget. Ikke desto mindre er det et af de områder hvor der er bedrevet mindst fagdidaktisk forskning, og det er et stigende problem fordi danskfaget mødes med stadigt nye krav om at prioritere den sproglige dimension, skabe demokratiske læreprocesser, aktualisere ældre tekster og udvikle elevernes kompetencer så de kan begå sig i en globaliseret verden.

Formålet med projektet "Klassikere i klasseværelset" er at udvikle en "encyklopædisk litteraturdidaktik" der kan kvalificere den litteraturhistoriske læsning i gymnasiet og i folkeskolens overbygning ved at kombinere udviklingen af faglige og almene kompetencer. Grundlaget er den nyeste forskning i henholdsvis sprog, erkendelse og litteraturhistorisk skrivning der på hver deres måde bidrager til forståelsen af hvordan sproglige mønstre kan udløse forestillingsmønstre og få elever til at inddrage viden om verden når de læser ældre litteratur. Traditionelt er den enkelte tekst blevet læst for sit indhold der blev tolket som del af en større litteraturhistorisk fortælling, men nyere forskning lægger op til en mere åben og dialogisk tilgang hvor den enkelte tekst bliver læst som et historisk, flertydigt fænomen der åbner for et felt af mulige sammenhænge og fortolkninger. Derfor vil den encyklopædiske litteraturdidaktik blive omsat i en praksis der sigter mod at styrke elevernes evner til at inddrage viden og forholde sig kritisk til kanondannelser og litteraturhistoriske konstruktioner. Konkret udmøntes projektet i en bogudgivelse og tidsskriftsartikler der sammenfatter de litteraturhistoriske læsninger og læremidler der er blevet afprøvet og evalueret i praksis.

Projektets tese er at det litteraturdidaktiske grundlag for den litteraturhistoriske læsning med fordel kan udarbejdes på to niveauer der gør det muligt at kombinere udviklingen af faglige og almene kompetencer i litteraturundervisningen. Dels et kognitivt og fænomenologisk niveau som primært vedrører de erfaringsmønstre i litterære tekster der er med til at styre læserens dannelse af forestillingsbilleder. Dels et sociologisk og litteraturhistoriografisk niveau som primært vedrører de litteraturhistoriske konstruktioner og kontekstualiseringer der er med til at styre læserens tolkning af teksten i en større sammenhæng. De to niveauer er forbundet med forskellige perspektiver på det litterære værk. Målet er ikke at harmonisere de skitserede niveauer og perspektiver, men at udnytte det pædagogiske og didaktiske potentiale der ligger i spændingsforholdet mellem forskellige perspektiver. Det vil ske gennem litteraturhistoriske læsninger og mønstereksempler på undervisningsforløb og læremidler der er repræsentative i forhold til projektets centrale problemstillinger: spændingen mellem kanonisering og marginalisering, arkivering og aktualisering, nationalt og globalt perspektiv, fænomenologisk nærlæsning og litteraturhistoriografisk kontekstualisering, dialogiske og monologiske undervisningsformer. Oplagt er fx tekster af H.C. Andersen og Marie Bregendahl, men også oversatte tekster vil blive inddraget med henblik på at undersøge kulturelle betingelser for grænseoverskridende fænomener som fx litterære motiver og kanondannelser. Undervisningsforløb og læremidler vil blive afprøvet og evalueret i samarbejde med ansatte ved henholdsvis Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet og Læreruddannelsen i Odense, UC Lillebælt.

Projektet er omfattende da det insisterer på at kombinere teoriudvikling med en praksisdimension. Når det er realiserbart inden for en tidshorisont på 2 år, skyldes det at jeg forud for projektet har udarbejdet væsentlige elementer i teorien. Med *Tidens øje – Rummets blik* (2001) og min ph.d.-afhandling *Poetik og lingvistik* (se bilag) har jeg udviklet en tilgang til litteratur der sammentænker en fænomenologisk læsestrategi med en kognitiv analyse af sproglige mønstre. I *Procesorienteret litteraturpædagogik* (2004) præsenterer jeg mit bud på hvordan man kvalificerer en elevorienteret undervisning med afsæt i en lærerfaglig analyse af en litterær tekst. Og i *Litteraturhistorisk læsning – i et procesorienteret perspektiv* (under udarbejdelse) demonstrerer jeg hvordan man arbejder litteraturhistoriografisk på et kognitivt og fænomenologisk grundlag. I forlængelse heraf består udfordringen i at udvikle en encyklopædisk litteraturdidaktik der kan fungere som grundlag for udvælgelse, organisering, nærlæsning og kontekstualisering af ældre litteratur i gymnasiet og i folkeskolens overbygning.

Et udbredt synspunkt er at kronologi og nationale udviklingslinjer er en forudsætning for at få en dybere forståelse af den enkelte tekst. Problemet er imidlertid at dette synspunkt ofte medfører en lukket, monologisk undervisningsform der fastlåser teksten i et bestemt perspektiv som ikke er til diskussion. Didaktisk set er der tale om en form for “nedsivning” af kanoniserede tekster og litterære tilgange fra videnskabsfag til skolefag. Alternativt vil jeg forsøge at omsætte de nyere tendenser inden for litteraturhistoriografien i en åben, dialogisk undervisningsform hvor den kritiske bevidsthed om kontekst og litteraturhistorisk konstruktion er et omdrejningspunkt. Det konkrete mål er at udarbejde en lærerfaglig, litteraturhistorisk analysemodel der kan gøre læreren bevidst om sin egen fortolkningsproces og sætte fokus på kognitive kompetencer og former for kontekstualisering i processen. En vigtig pointe er at en lærerfaglig, litteraturhistorisk læsning ikke sigter mod at præstere en ideallæsning, men mod at karakterisere teksters potentiale med henblik på dialogisk undervisning i ældre litteratur. Den litteraturhistoriske læsning opfattes således ikke først og fremmest som en læsning af det enkelte værk i lyset af den nationale litteraturhistorie, men en læsning af det enkelte værk som et historisk og kulturelt fænomen der åbner for et felt af mulige fortolkninger og kontekstualiseringer i undervisningen.

Thomas Illum Hansen